

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/127009>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-19 and may be subject to change.

Commissie Aardrijkskunde Tweede Fase legt eerste ei

Door: Henk Donkers

De Commissie Aardrijkskunde in de Tweede Fase, die het KNAG in september 2001 instelde op verzoek van staatssecretaris Adelmund, heeft haar eerste ei gelegd. Tot januari 2003 krijgt de commissie de tijd om dat ei uit te broeden en een gezond kuiken in de wereld te zetten. In februari vroeg de commissie aan vogels van uiteenlopende pluimage wat zij van haar eerste legsel vonden.

Op 8 februari togen zo'n zeventig docenten, schoolboekenschrijvers, uitgevers, vertegenwoordigers van de onderwijsverzorgingsstructuur, lerarenopleiders, vakdidactici, academisch geografen, commissieleden en andere belanghebbenden naar een wegrestaurant in Breukelen. De Aziatische uitstraling ervan sloot goed aan bij een van de inhoudelijke keuzen in het nieuwe programma. De deelnemers waren gericht uitgenodigd door de Commissie Aardrijkskunde Tweede Fase. Op de KNAG Onderwijsdag in december 2001 in Wageningen had de commissie een eerste discussie met het veld gevoerd over een nieuw examenprogramma voor havo/vwo. Eind januari kwam de commissie met haar eerste echte stuk waarin voor het vwo een programma op hoofdlijnen was uitgewerkt. Het havoprogramma moet daaruit worden afgeleid. De commissie wilde graag een eerste externe validering: werkte ze volgens de buitenwacht in de goede richting? De bijeenkomst was uitstekend voorbereid en opgezet. Op 8 februari togen zo'n zeventig docenten, schoolboekenschrijvers, uitgevers, vertegenwoordigers van de onderwijsverzorgingsstructuur, lerarenopleiders, vakdidactici, academisch geografen, commissieleden en andere belanghebbenden naar een wegrestaurant in Breukelen. De Aziatische uitstraling ervan sloot goed aan bij een van de inhoudelijke keuzen in het nieuwe programma. De deelnemers waren gericht uitgenodigd door de Commissie Aardrijkskunde Tweede Fase. Op de KNAG Onderwijsdag in december 2001 in Wageningen had de commissie een eerste discussie met het veld gevoerd over een nieuw examenprogramma voor havo/vwo. Eind januari kwam de commissie met haar eerste echte stuk waarin voor het vwo een programma op hoofdlijnen was uitgewerkt. Het havoprogramma moet daaruit worden afgeleid. De commissie wilde graag een eerste externe validering: werkte ze volgens de buitenwacht in de goede richting? De bijeenkomst was uitstekend voorbereid en opgezet.

Denkrichting

In welke richting denkt de commissie? Wat zijn de hoofdlijnen van het nieuwe programma? De commissie onderscheidt (vooralsnog) vier domeinen:

- Wereld
- Aarde
- Zuid-Oost-Azië
- Actuele ruimtelijke vraagstukken in Nederland

De eerste twee domeinen geven mondiale kaders met respectievelijk een sociaal- en een fysisch-geografische invalshoek. De twee laatste domeinen stellen een gebied centraal met aandacht voor de grotere ruimtelijke kaders en interne differentiatie. Zo wil de commissie voldoen aan haar opdracht met een programma te komen dat het geografisch wereldbeeld van leerlingen verdiept, overzichtskennis biedt, sociaal- en fysischgeografische componenten in

onderlinge samenhang behandelt, herkenbaar aardrijkskundig is en noch volledig thematisch, noch geheel regionaal is. De twee groepen domeinen zijn volgens eenzelfde stramien ingevuld. Schematisch zouden ze als volgt weergegeven kunnen worden. Een uitgebreide eerste uitwerking van deze domeinen is te vinden op www.knag.nl. Over zaken als differentiatie tussen vwo en havo, de inrichting van het eigen onderzoek en toetsing & examinering heeft de commissie nog geen ideeën uitgekristalliseerd. Wat betreft het eigen onderzoek is het nog de vraag of dat onderzoek aan de eigen regio gekoppeld moet worden. Het is de bedoeling dat leerlingen één eigen onderzoekje doen dat verband houdt met een van de vier domeinen. Dat de commissie nog worstelt met de invulling van de domeinen blijkt uit het feit dat, als je de helder geformuleerde uitgangspunten (de twee keer vijf typen eindtermen) toepast op de domeinen en in een schema probeert samen te vatten (wat ik hierboven ter wille van de overzichtelijkheid geprobeerd heb, want deze schematiseringen staan niet zo in het rapport), deze schematiseringen niet helemaal stroken met de uiteindelijke invulling van de commissie. Herhaaldelijk komen nogal wat invullingen bij een ander type eindterm terecht. Maar goed, versterking van de interne samenhang is iets voor de volgende ronde.

Waardering

Omdat er in vele subgroepen langdurig over dit discussiestuk gepraat is, is het moeilijk een totaalbeeld te geven. Wat er in de verschillende groepen naar voren gebracht is, staat inmiddels op www.knag.nl. Hieronder een aantal zaken die mij persoonlijk in de discussies zijn opgevallen. In het algemeen was men (zeer) positief over de richting van het programma. Veel waardering was er voor de balans tussen fysisch- en sociaal-geografische verschijnselen en invalshoeken, en tussen de thematische en regionale benadering. Dat geldt ook voor de grotere aandacht voor de wereld buiten Nederland en de mate waarin dit programma overzichtskennis biedt. Er bestond verder een algemeen gevoel dat dit programma de herkenbaarheid en identiteit van het vak kan vergroten. Het zou beter aansluiten bij wat leerlingen en de buitenwacht verwachten van het vak aardrijkskunde.

Commentaar

Maar er werden ook veel vragen gesteld. Waarom wordt er gekozen voor Zuid-Oost-Azië als (macro)regio en niet voor het Midden-Oosten of Afrika? Moet de keuze van de regio centraal worden vastgesteld of kan die beter aan scholen worden overgelaten? Of moet deze rouleren? Het programma is vanuit de inhoud van het vak een aardige constructie, maar is het dat ook geredeneerd vanuit de leerling en de maatschappij? Moet de invulling van het eigen onderzoek per se gekoppeld worden aan de eigen regio in relatie tot een van de domeinen of moeten leerlingen en scholen daar niet veel vrijer in gelaten worden? Moet het hele programma centraal geëxamineerd worden? Hoe staat het met de houdbaarheidsdatum van dit programma, want wat nu bedacht wordt, wordt pas tussen 2006 en 2008 ingevoerd en moet daarna nog vele jaren mee kunnen? Sluit het programma voldoende aan bij moderne wetenschappelijke inzichten over hoe de wereld functioneert en ontwikkelingen wel/niet zijn (bij) te sturen (de mondiale netwerksamenleving)? Is er voldoende aandacht voor specifiek geografische vaardigheden en de kerncompetenties van het vak? Worden er niet te veel verworvenheden van het huidige programma, waarmee nog niet zo gek veel ervaring is opgedaan, overboord gezet? Ook op de invullingen van de afzonderlijke domeinen was commentaar. Ligt bij het domein wereld de nadruk niet te sterk op globalisering en de hegemoniale rol van de VS? Moet het daar niet veel meer gaan om de wereld als dynamisch mozaïek dat doorlopend verandert onder invloed van allerlei processen waarvan globalisering er slechts één is? Is het domein Nederland niet te veel een allegaartje van actuele

vraagstukken? Is multiculturaliteit voldoende geografisch en komt dat al niet voldoende aan de orde in de basisvorming en bij andere vakken?

Balans

Een balans opmaken kon Rob van der Vaart, de spil van de commissie, niet. Zijn commissie vond het een zeer nuttige en inhoudsrijke bijeenkomst en zou de ongeveer zeventig pagina's commentaar zorgvuldig bestuderen. De bijeenkomst had hem gesterkt in zijn overtuiging dat de denkrichting goed was. Wel was hem duidelijk geworden dat de commissie veel keuzen beter moest motiveren en het concept achter het programma beter moest expliciteren. Verder was hij blij met toezeggingen van academisch geografen te zullen assisteren bij het maken van inhoudelijke uitwerkingen van programmaonderdelen waarmee behalve zijn commissie ook uitgevers en nascholers hun voordeel kunnen doen.